

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Finanstilsyn og sparebanker i endring

Ann Viljugrein, direktør for bank- og forsikringstilsyn
Sparebankforeningen, 1. november 2022

Sparebanker og tilsyn – et historisk tilbakeblikk

Etter Arendalskrakket 1886

«Det er paatrængende nødvendig at der fra Statens Side gjøres noget til Beskyttelse av de betydelige Interesser, der knytte sig til vore Sparebanker. De indtage en saa vesentlig plads i Landets og fornemmelig Landdistriktenes Økonomi, at det Offentlige ikke kan forsvare længere at lade dem gaa i den Grad for Lud og koldt Vand som hidtil høilingen kan siges at have været Tilfældet. Thi nogen virkelig effektiv Kontrol med Sparebankerne er der for Tiden ingen tale»

Morgenbladet 31. oktober 1886

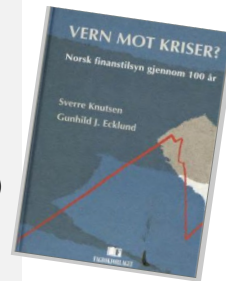
«(...) departementet har Grund til å tro at denne Krise for en ikke ringe Del har sin Rod i, at der har hersket Sorgløshed og Mangel på Kontrol ved forvaltningen af de Bankerne betroede Midler»

Ot. prop nr. 15 (1887)

1900: Vedtak om å innføre ordning med sparebankinspektør. Direkte underlagt Finansdepartementet, men selvstendig stilling.

Oppgaver:

- Føre tilsyn gjennom stedlig kontroll og gjennomgang av innsendte regnskapsutdrag og annen informasjon om bankene
- Svare på henvendelser fra bankene og gi veiledning i juridiske spørsmål mv.
- Bistå Finansdepartementet med råd og utredning i sparebanksaker
- Avgi årlig rapport til Finansdepartementet om sin virksomhet og sparebankenes stilling

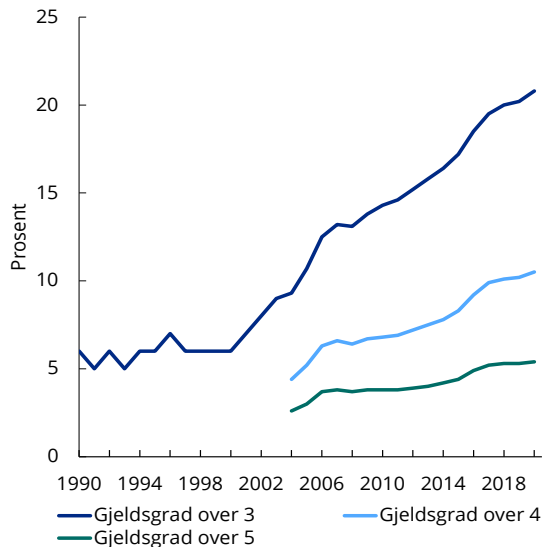

Sparebanker og tilsyn

- Formålet med tilsyn: Bidra til finansiell stabilitet og kundevern
- Lærdommer fra tidligere bankkriser i Norge og internasjonalt:
 - Atferden i oppgangstider påvirker finansiell sårbarhet og systemrisiko i en krise:
 - Kredittpraksis
 - Risikotaking for øvrig
 - Styring og kontroll
 - En bankkrise kan få betydelige samfunnsøkonomiske konsekvenser i mange år etter krisen

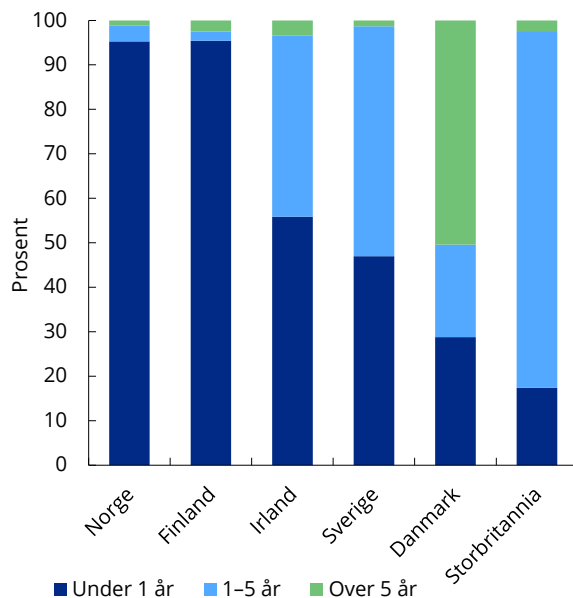
Systemrisiko: Lån med pant i bolig

Andel husholdninger med høj gældsgrad

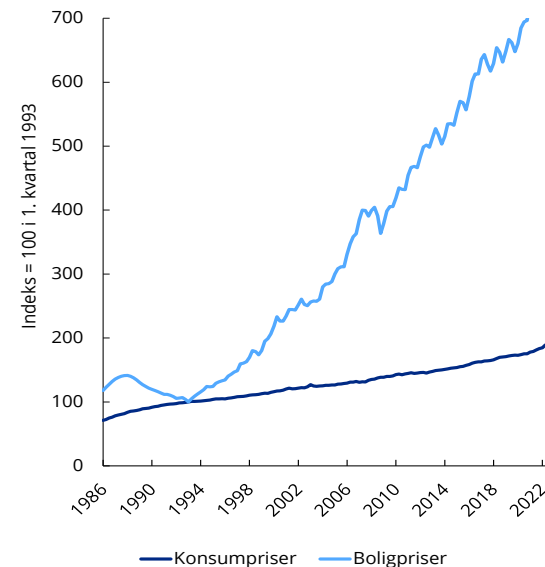
Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finanstilsynet

Andel rentebinding på lån med pant i bolig

Kilder: European Mortgage Federation og Statistisk sentralbyrå

Boligpriser

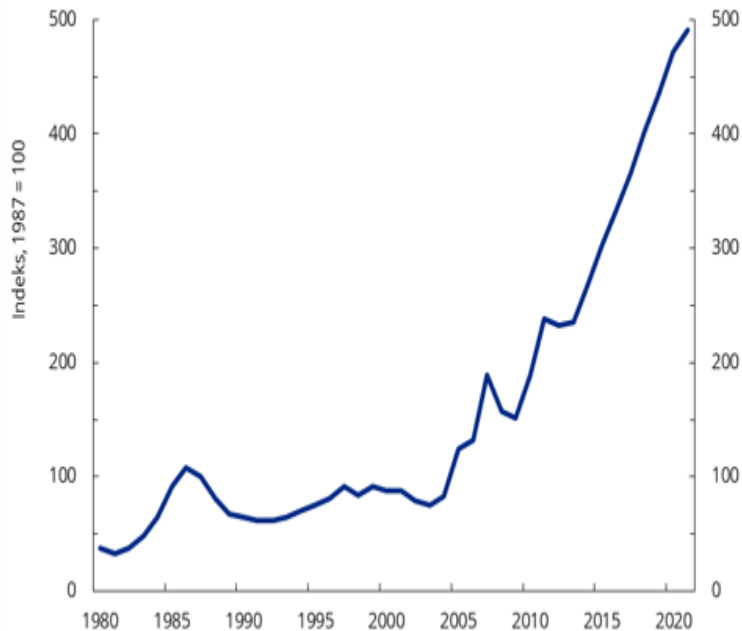

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Finanstilsynet

Systemrisiko: Lån med pant i næringseiendom

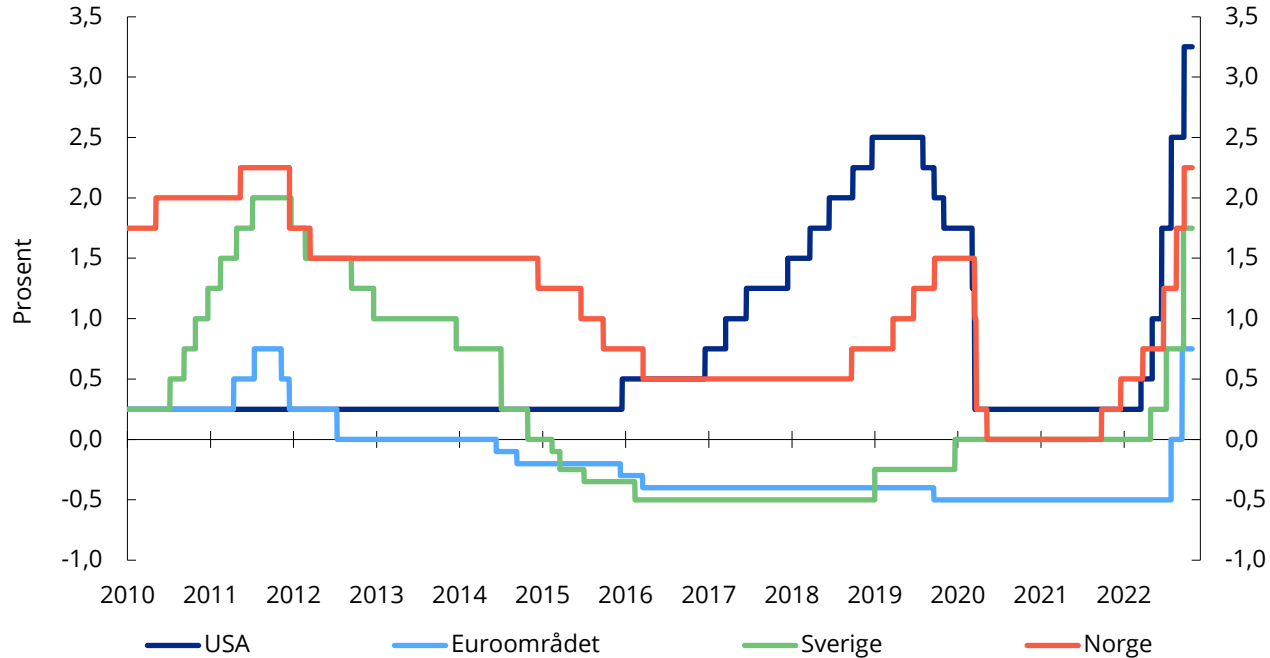
- En stor andel av bankenes lån til bedriftsmarkedet er lån med pant i næringseiendom.
- Langsiktig finansieringsbehov, men kort løpetid på lånene (< 5 år).
- Rekordlavt avkastningskrav for næringseiendom i 2020 og 2021. Økt rente og/eller risikopremier og økt arealledighet kan føre til betydelig prisfall.

Prisindikator for næringseiendom

Kilder: OPAK, Dagens Næringsliv, Entra og Finanstilsynet
Siste observasjon 2021

Styringsrenter, utvalgte land

Kilde: Refinitiv

Utlånsforskrift for å forebygge finansiell sårbarhet

- Høy husholdningsgjeld og høye boligpriser utgjør en betydelig risiko for den finansielle stabiliteten. Alt i alt økt risiko siden fastsettelsen av gjeldende forskrift:
 - Gjeldsgraden om lag uendret
 - Sterk boligprisvekst
 - Nye boliglån ytes fortsatt i stort omfang til husholdninger med høy gjeldsgrad
 - Økt fare for stagflasjon
- Fortsatt behov for regulering av utlånspraksis, og kravene i gjeldende forskrift bør strammes noe inn for å motvirke oppbyggingen av gjeld i sårbare husholdninger.

Soliditetskrav for å styrke bankenes evne til å møte tap

Krav som påvirker (I) beregningsgrunnlaget (risikovekter) vs. krav som påvirker (II) kapitaldekningsprosent (pilar 2-krav og buffere):

- ≡ Forventning til margin
- Motsyklisk buffer
- Buffer for systemviktige
- Systemrisikobuffer
- Bevaringsbuffer
- Pilar 2-krav
- Minstekrav

- (I) Minstekrav i pilar 1 fastsatt i EU-regelverket. Noen nasjonale valg som Finansdepartementet avgjør.
- (I) Nasjonale myndigheter (i Norge: Finansdepartementet) kan etter kapitalkravsforordningen beslutte andre «makrotilsynsvirkemidler» (f.eks. gulv på risikovekter IRB). Må revurderes hvert annet år.
- (II) Finanstilsynet fastsetter foretaksspesifikke pilar 2-krav.
- (II) Bevaringsbuffer fastsatt i EU-regelverket.
- (II) Norges Bank fastsetter krav til motsyklisk buffer hvert kvartal.
- (II) Finansdepartementet fastsetter annet hvert år krav til systemrisikobuffer (råd fra Norges Bank) og årlig krav til buffer for systemviktige foretak (råd fra Finanstilsynet).

Teknologisk utvikling = nye muligheter og sårbarheter

- **Nye/endrede tjenester og nye konkurrenter**

- fra kundemøter i fysiske kanaler til nett/mobilbaserte tjenester, innskuddsplattformer og nye betalingsløsninger
- fra kontanter til digitale penger (og kryptovaluta)
- fra én merkevare til flere
- fra lokalt bankmarked til et globalt marked der finansiering og betaling kobles til andre tjenester

Digitale tjenester skaper nye risikoer og endrer konkurransebildet, hva er en levedyktig forretningsmodell?

- **Ny innsikt**

- fra manuell kredittvurdering til automatiserte vurderinger basert på store datamengder
- fra takstmenn til statistiske verddivurderingsmodeller

Ukritisk bruk, feil i modellene og/eller dårlig datakvalitet kan gi feil beslutningsgrunnlag. Systemrisiko når mange bruker samme modell. Etikk og forklarbarhet ved bruk av stordata i kredittvurdering av personkunder.

- **Nye typer operasjonelle hendelser**

- fra bankran til cyberangrep (sikkerhetshendelser)
- fra svikt manuelle løsninger til svikt i IKT-løsningene (operative hendelser)
- fra hendelse i én bank til hendelser som rammer mange samtidig

Digital sårbarhet, risiko for den enkelte bank og en betydelig systemrisiko.

Endringer i regulering og forventninger

• Regulering

- fra «enkle» regler på sentrale områder til kompleks detaljregulering i det brede.
- fra departement og finanstilsyn til Kommisjonen/EFTA og EBA
- fra minimumsharmonisering til fullharmonisering i EU, ambisjon om ett felles marked

Fare for at banker og tilsynsmyndigheter mister sentrale risikoer av syne? Fare for at reguleringen ikke er tilpasset nasjonale forhold? Ressursbruk tilsyn vs. regulering.

• Rapportering

- fra nøkkeltall til store datamengder
- fra ikke-offentlig til offentlig informasjon

Mer data krever forståelse av risikobildet og hvordan dataene kan brukes til å belyse dette. God datakvalitet viktig. Økt transparens – også andre enn tilsynet som avdekker mangler.

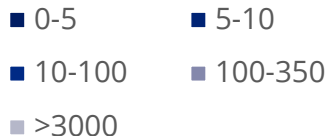
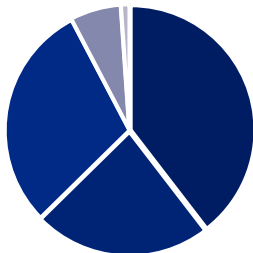
• Økt oppmerksomhet om bankenes rolle i å forhindre hvitvasking og terrorfinansiering – Omdømmerisiko og finansiell risiko

• Økt oppmerksomhet om ESG – Overgangsrisiko og fysisk risiko, omdømmerisiko

Tilsyn med sparebanker – stor variasjon

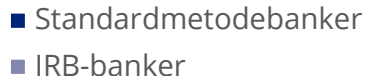
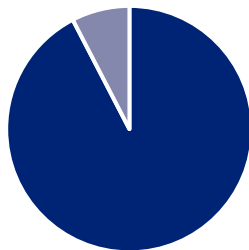
Forvaltningskapital

(mrd. kr/antall)

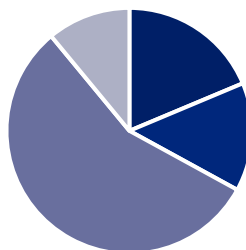
Metode

(antall)

Allianse

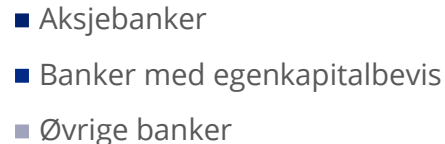
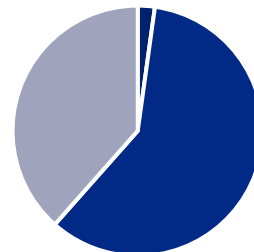
(antall)

Fellestrekk: «Samfunnet» har en eierandel direkte eller indirekte (gjennom stiftelser som eier aksjer/ek-bevis).

Eierstruktur

(antall)

Avslutning

- Viktig lærdommer fra historien, må samtidig forstå hvordan endringer påvirker risikobildet.
- Stor geopolitisk og makroøkonomisk usikkerhet – kald vinter i vente?
- Bankens styre og ledelse forventes å påse at bankene er finansielt og operasjonelt rustet ved blant annet å:
 - ta hensyn til den betydelige usikkerheten i kapitalplanleggingen
 - påse at tapsavsetningene gjenspeiler forventet tap
 - sørge for god likviditetsstyring
 - sørge for at regnskapsdata mv. har god kvalitet (viktig styringsinformasjon!)
 - påse at banken har kontinuitets- og beredskapsplaner (kriseløsninger) og tester disse
- Bankene må samtidig ivareta kundene på en god måte («god forretningsskikk», etterlevelse av atferdsregler) og etterleve hvitvaskingsregelverket.